

Тақризи

муқарризи расмӣ - номзади илмҳои педагогӣ, дотсент Калонова Матлуба Ёқубовна ба диссертатсияи Назарзода Нигина Раим дар мавзуи “Шароитҳои педагогии омода кардани омӯзгорони ояндаи забони хориҷӣ барои истифодабарии маводҳои видеоӣ дар фаъолияти касбӣ” барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 5.3 – Педагогика (5.3.10.9 – Назария ва технологияи таълими забонҳои хориҷӣ (забони англисӣ))

Дар шароити кунунии рушди иҷтимоиву фарҳангии ҷомеа масъалаи татбиқи самараноки дастуру супоришоти Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар самти маориф аҳаммияти хоса пайдо намудааст. Аз ҷумла, иҷрои «Барномаи давлатии тақмили таълим ва омӯзиши забонҳои русӣ ва англисӣ то соли 2030» яке аз самтҳои афзалиятноки сиёсати давлатӣ ба шумор рафта, барои баланд бардоштани сатҳ ва сифати тадриси ин забонҳо дар ҳамаи зинаҳои таҳсилот равона гардидааст. Амалисозии ҳадафҳои ин барнома талаб менамояд, ки низоми омодаسازیи омӯзгорони забонҳои хориҷӣ пайваста тақмил ёфта, мутобиқ ба талаботи замони муосир ба роҳ монда шавад. Дар ин замина, таваҷҷуҳи олимон, муҳаққиқон ва мутахассисони соҳаи педагогика ба масъалаи баланд бардоштани сатҳи омодагии касбӣ ва методии омӯзгорони забонҳои хориҷӣ боз ҳам бештар мегардад.

Ҳамзамон, ҷомеаи муосир нисбат ба низоми таҳсилоти олии талаботи нав ва ҷиддӣ пеш мегузорад. Яке аз ҷунин талаботи муҳим ташаккули шахсияти мутахассисони насли нав мебошад, ки натавонанд дорои донишҳои назариявӣю амалии касбӣ бошанд, балки қобилияти тафаккури эҷодӣ, равиши ғайристандартӣ ва малакаи мустақилона ҳал намудани мушкилоти касбӣ-педагогиро низ доро бошанд. Хусусан, омодагии омӯзгорон барои бартараф намудани мушкилоти методӣ дар ҷараёни таълими забонҳои хориҷӣ ҳамчун омили калидии таъмини сифати таҳсилот баромад мекунад.

Дар шароити имрӯзаи рушди низоми таҳсилот равандҳои иттилоотикунӣ ва ҷаҳонишавӣ ба таври васеъ мушоҳида мегарданд. Ин падидаҳо ҳамчун хусусиятҳои муҳимми ҷомеаи муосир ба тағйирёбии шакл, мазмун ва усулҳои таълими забонҳои хориҷӣ таъсири амиқ мерасонанд. Истифодаи технологияҳои иттилоотӣю коммуникатсионӣ, захираҳои рақамӣ ва равишҳои инноватсионӣ таълим талаб менамояд, ки омӯзгорони забонҳои хориҷӣ дорои салоҳиятҳои касбӣ, методӣ ва рақамӣ муосир бошанд. Аз ин рӯ, тақмили низоми омодаسازیи онҳо мутобиқ ба талаботи ҷаҳонишавӣ ва ҷомеаи иттилоотӣ яке аз вазифаҳои мубрами соҳаи маориф ба ҳисоб меравад.

Навгони илмӣ-тадқиқоти пешниҳодгардида пеш аз ҳама дар он зоҳир мегардад, ки муаллиф муаммоҳои мубрами таълими забони хориҷиро дар самти омода намудани омӯзгорони ояндаи соҳа дар шароити муассисаҳои таҳсилоти олии кишвар ба таври мукамал ва амиқ мавриди таҳлил қарор додааст. Дар ҷараёни тадқиқот ҳадаф, вазифаҳо, шароит ва принципҳои асосии таълими забони англисӣ ба донишҷӯёни ихтисоси «Забони англисӣ», инчунин хусусиятҳои ташаккул ва инкишофи нутқи забони ғайримодарии онҳо ба таври илмӣ асоснок ва мушаххас тавсиф шудаанд.

Ҷиҳати дигаре, ки навгони илмӣ корро муайян менамояд, таҳқиқи илмӣ масъалаи истифодаи маводи видеоӣ дар аудиторияи тоҷикзабон бо мақсади такмил додани салоҳияти касбии донишҷӯён – омӯзгорони ояндаи забони хориҷӣ мебошад. Муаллиф тавонистааст шароитҳои педагогии омода намудани омӯзгорони ояндаро барои истифодаи самараноки маводи видеоӣ дар фаъолияти касбӣ муайян ва асоснок намояд.

Илова бар ин, дар тадқиқот меъёрҳои баҳогузори сатҳи истифодаи маводҳои видеоӣ аз ҷониби омӯзгорони ояндаи забони хориҷӣ дар давраи таҳсил дар донишгоҳ қоркард гардида, онҳо дар раванди санҷиши таҷрибавӣ мавриди истифода қарор гирифтаанд. Ҳамзамон, амсилаи ташкили шароитҳои педагогии омода намудани омӯзгорони ояндаи забони хориҷӣ барои истифодаи маводҳои видеоӣ дар фаъолияти касбӣ таҳия шуда, самаранокии он дар ҷараёни корҳои таҷрибавӣ бо далелҳои мушаххас тасдиқ гардидааст.

Дар аҷаи эътимоднокии натиҷаҳои диссертатсия бо риояи қатъии принципҳои методологии таҳқиқот, асоснокии муқаррароти назариявӣ, таҳлили ҳамаҷонибаи дастовардҳои муосири илмӣ вобаста ба мавзӯи рисола, кофӣ будани пойгоҳи манбаъҳо, дуруст интихоб ва истифода гардидани усулҳои тадқиқотӣ озмоишӣ, инчунин мувофиқати натиҷаҳо, хулосаҳо ва муқаррароти назариявӣ таъмин карда шудааст.

Диссертатсия аз муқаддима, се боб, 9 зербоб, хулосаҳои ҳар як боб, хулосаи умумӣ, феҳристи адабиёти илмӣ, 3 замима, инчунин аз 12 ҷадвал, 3 диаграмма, 5 расм, 199 номгӯи адабиёт иборат буда, дар умум 181 саҳифаро ташкил медиҳад.

Аҳамияти назариявии тадқиқоти мазкур дар он ифода меёбад, ки дар кори илмӣ вазъи кунунии низомии таълими забонҳои хориҷӣ дар муассисаҳои таҳсилоти олии ҳамаҷун таҳассус аз ҷиҳати назариявӣ ҳамаҷониба таҳлил гардидааст. Муаллиф талаботи муосирро нисбат ба сатҳи омодагии касбии омӯзгорони забонҳои хориҷӣ, махсусан ҷиҳати ташаккул ва рушди салоҳиятмандии онҳо, ба таври илмӣ асоснок тавсиф намудааст. Дар заминаи таҳлили назариявии адабиёти илмӣ масъалаи асосии тадқиқоти рисола

муайян ва далелнок гардонида шуда, ҳадаф, вазифаҳо ва принципҳои таълими забонҳои хориҷӣ дар факултетҳои тахассусӣ равшан ифшо шудаанд. Ҳамзамон, мазмун ва моҳияти маводи видеоӣ ҳамчун воситаи самараноки забонамӯзӣ аз лиҳози назариявӣ баррасӣ гардида, асосҳои илмӣ таҳияи амсилаи ташкили шароитҳои педагогӣ барои истифодаи маводи видеоӣ аз ҷониби омӯзгорони ояндаи забони хориҷӣ дар фаъолияти касбӣ коркард шудаанд.

Аҳаммияти амалии тадқиқот дар он зоҳир мегардад, ки натиҷаҳои корҳои таҷрибавӣ оид ба санҷиши самаранокии маҷмӯи шароитҳои педагогӣ дар асоси истифодаи маводи видеоӣ метавонанд дар амалияи омодакунии омӯзгорони ояндаи забонҳои хориҷӣ мавриди истифода қарор гиранд. Хусусан, натиҷаҳои бадастомада дар самти ташаккул ва инкишофи салоҳияти касбӣ, аз ҷумла рушди нутқи забони ғайримодарии донишҷӯён, аҳаммияти баланди амалӣ дошта, барои тақмили раванди таълими забонҳои хориҷӣ дар муассисаҳои таҳсилоти олӣ ва соҳаи забонамӯзӣ дар маҷмӯъ судманд мебошанд.

Мақсади тадқиқоти мазкур ба таҳияи шароитҳои педагогии самаранок ҷиҳати омода намудани омӯзгорони ояндаи забонҳои хориҷӣ барои истифодаи оқилона ва мақсадноки маводҳои видеоӣ дар фаъолияти касбии онҳо равона гардидааст. Татбиқи ин ҳадаф ҳалли як қатор вазифаҳои муҳими илмӣ-амалиро тақозо намудааст.

Аз ҷумла, дар ҷараёни тадқиқот таҳлили назариявӣ педагогии вазъи кунунии таълими забонҳои хориҷӣ дар муассисаҳои таҳсилоти олиӣ тахассусии кишвар анҷом дода шуда, талаботи муосир нисбат ба омодагии касбии омӯзгорони забонҳои хориҷӣ аз мавқеи равиши салоҳиятнокӣ мавриди баррасӣ қарор гирифтааст. Ҳамзамон, хусусиятҳои омодагии методии омӯзгорони ояндаи забонҳои хориҷӣ, махсусан дар самти интиҳоб, коркард ва ташкили фаъолияти таълимӣ бо истифодаи маводҳои видеоӣ, омӯхта ва таҳлил шудаанд. Дар асоси натиҷаҳои бадастомада амсилаи эҷодии шароитҳои педагогии омода намудани омӯзгорони ояндаи забони хориҷӣ барои истифодаи маводҳои видеоӣ дар фаъолияти касбӣ таҳия гардида, самаранокии он дар рафти кори таҷрибавӣ тавассути ҷорӣ намудани маҷмӯи маводҳои видеоӣ ба ҷараёни таълими забони англисӣ санҷида шудааст.

Объекти тадқиқот – ҷараёни таҳсили донишҷӯён – омӯзгорони ояндаи забони хориҷӣ дар марҳилаи омодагии касбӣ дар факултетҳои тахассусӣ маҳсуб меёбад. Предмети тадқиқот бошад, раванди таълими фанҳои амалии забони англисӣ дар факултетҳои тахассусиро дар бар мегирад.

Фарзияи тадқиқот бар он асос ёфтааст, ки рушди самараноки салоҳияти касбии омӯзгори ояндаи забони хориҷӣ дар сурате таъмин мегардад, ки

таълими фанҳои тахассусӣ дар факултетҳои забонҳои хориҷӣ дар заминаи равандҳои муосири таълимӣ, ки аз лиҳози мазмуни концептуалии маърифатӣ ва прагматикӣ, инчунин муносибатҳои нутқӣ-шуурнокӣ ва салоҳиятнокӣ асос ёфтаанд, ба роҳ монда шавад. Илова бар ин, дар ҷараёни омодазории касбии омӯзгорони ояндаи забони хориҷӣ ба тайёрии методӣ ва техникаи онҳо вобаста ба истифодаи технологияҳои иттилоотиву коммуникатсионии муосир таваҷҷуҳи махсус зоҳир гардад. Истифодаи мунтазами технологияҳои муосир, аз ҷумла маводҳои видеоӣ, дар раванди таълими забони хориҷӣ бояд ба тақмили малакаҳои забонӣ ва нутқии донишҷӯён мусоидат намояд. Ҳамзамон, татбиқи усулҳои фаъол ва ҳамфаъоли таълим дар ҷараёни омӯзиши фанҳои тахассусӣ, аз қабili фонетикаи амалӣ, грамматикаи амалӣ ва инкишофи нутқи шифоҳӣ ва хаттӣ, ҳамчун омили муҳимми рушди салоҳияти касбии муҳассилин баррасӣ мегардад.

Саҳми шахсии доктараби дарёфти дараҷаи илмӣ пеш аз ҳама дар таҳлили ҳамаҷонибаи адабиёти илмии марбут ба мавзӯи таҳқиқот, муайян ва асоснок намудани масъалаи тадқиқот, инчунин дар тарҳрезӣ ва гузаронидани корҳои озмоишӣ ифода меёбад. Муаллиф дар ҷараёни тадқиқот усулҳо ва тавсияҳои илмӣ-методии пешниҳодшударо мустақилона коркард намуда, онҳоро аз ҷиҳати педагогӣ асоснок гардонидааст. Таҷрибаи гузаронидашуда моҳиятан ба ташкили маҷмӯи шароитҳои педагогии омода намудани омӯзгорони ояндаи забони хориҷӣ барои истифодаи самараноки маводи видеоӣ дар фаъолияти минбаъдаи касбӣ равона шудааст.

Санҷиш ва татбиқи натиҷаҳои тадқиқот аз ҷониби муаллиф тавассути нашр ва муаррифии мақолаҳои илмӣ дар маҷаллаҳои бонуфузи педагогӣ ва методии ватанӣ ва хориҷӣ амалӣ гардида, ин ҳолат сатҳи кофӣи апробатсияи натиҷаҳои бадастомадаро тасдиқ менамояд.

Дар муқаддимаи рисола аҳаммияти мавзӯи таҳқиқот асоснок шуда, ҳадафу вазифаҳо, объекту предмети таҳқиқ, наҷғониҳои илмӣ, аҳаммияти амалии натиҷаҳои бадастовардашуда муайян шудаанд.

Дар боби якуми диссертатсия “Асосҳои назариявии омодагии касбии омӯзгорони ояндаи забони хориҷӣ дар факултетҳои тахассусӣ” масоили назариявӣ ва методологӣ баён гардидаанд, ки аз чор зербоб иборат аст.

Дар зербоби якум (1.1) “Мақсад ва вазифаҳои таълими забони хориҷӣ дар факултетҳои тахассусӣ” мақсаду вазифаҳои таълими забони хориҷӣ дар шароити мактаби олий муайян гардида, зарурати дар донишгоҳҳои олии забони хориҷӣ ба мактаб ниғаронидани тамоми омодагии омӯзгорони забони хориҷӣ муайян гардид.

Дар зербоби дуюм (1.2) “Принсипҳои таълими забонҳои хориҷӣ дар факултетҳои забонҳои хориҷӣ” масъалаи муайян намудани моҳияти мафҳуми

“принсипҳо”, хусусияти онҳо, ихтилофот байни зарурати баланд бардоштани сифати таълим ва истифодабарии принсипҳо таҳлил карда шудаанд.

Дар зербоби сеюм, (1.3) ки “Нақши салоҳияти муоширатӣ дар таркиби салоҳиятҳои касбии омӯзгори ояндаи забони хориҷӣ” унвон дорад, сухан доири баҳси инкишофи салоҳияти муоширатӣ бо забони хориҷӣ меравад.

Дар зербоби чоруми боби аввал (1.4) “Усулҳои муосири таълими нуқти шифоҳии забони хориҷӣ дар макотиби олӣ” усулҳои муосири фаъоли таълим мавриди баррасӣ қарор дода шудаанд, ки истифодабарии онҳо дар омодаسازی донишҷӯён-омӯзгорони ояндаи забони хориҷӣ натиҷаи хуб медиҳад.

Дар боби дуҷуми диссертатсия таҳти унвони “Хусусиятҳои фароҳам овардани шароитҳои педагогӣ барои истифодабарии маводи видеоӣ дар раванди таълими забонҳои хориҷӣ” вижагиҳои фароҳам овардани шароитҳои мувофиқ барои истифодабарии маводи видеоӣ, имконият ва мушкилоти татбиқи он бо мақсади ташаккул ва инкишофи ҷаҳор рукни фаъолияти нутқӣ дар раванди таълими забонҳои хориҷӣ баррасӣ гардидааст.

Зербоби якуми боби дуюм (2.1) “Имконот ва мушкилоти истифодабарии маводи видеоӣ дар таълими забонҳои хориҷӣ” афзалиятҳои истифодаи маводи видеоӣ дар ҷараёни таълими забони хориҷӣ таҳлил гардида, инчунин имконот ва мушкилоти истифодаи он таҳқиқ шудаанд.

Дар зербоби дуюм (2.2) “Тайёрии касбии омӯзгорони ояндаи забонҳои хориҷӣ ба истифодабарии маводи видеоӣ” хусусиятҳои омодагии методӣ ва техникаи омӯзгорони ояндаи забонҳои хориҷӣ ба интиҳоб ва ташкили кор бо маводҳои видеоӣ дар фаъолияти касбӣ таҳлилу баррасӣ гардидааст.

Дар зербоби сеюм (2.3) “Хусусиятҳои тайёрии методии омӯзгорони ояндаи забонҳои хориҷӣ вобаста ба интиҳоб ва ташкили кор бо маводи видеоӣ дар фаъолияти касбӣ” унвон дошта, дар он кӯшиш ба ҳарч дода шудааст, ки ба як андозаи муайян масъалаи марбут ба хусусиятҳои ҳоси усули истифодабарии маводи видеоӣ, ба воситаи он дарёфт намудани усулҳои босамари ҳалли масъалаҳои пешгузошташуда ва ташкили дурусти зинаҳои кор аз болои маводи видеоӣ баррасӣ гарданд, зеро дар зинаи омодагии донишҷӯён дар макотиби олӣ салоҳияти методӣ унсури батартибовардани фаъолияти касбӣ-педагогӣ буда, нишондиҳандаи омодагии касбӣ барои амалишавии фаъолияти педагогӣ мебошад.

Боби сеюми диссертатсия “Санҷиши таҷрибавии самаранокии шароитҳои педагогии омода кардани омӯзгорони ояндаи забони хориҷӣ барои истифодабарии маводи видеоӣ дар фаъолияти касбӣ” номгузорӣ шуда аз ду зербоб иборат аст.

Дар зербоби якуми боби сеюм (3.1) тахти унвони “Истифодаи амалии маводи видеоӣ ҳангоми татбиқи усулҳои фаъол дар таълими забони англисӣ” роҳу васоити баланд бардоштани сатҳу сифати таълим тавассути маводҳои видеоӣ дар фаъолияти касбӣ дар ҷаҳорҷӯбаи усулҳои фаъоли таълим нишон дода шудааст.

Дар зербоби дуюми боби сеюм (3.2) “Натиҷаҳои истифодабарии маводи видеоӣ дар дарси амалияи нутқи забони англисӣ” қорбурди маводи видеоӣ дар таълими забони хориҷӣ таҳлил гардида, ҳулоса карда шудааст, ки он воқеан барои ташаккул ва рушди салоҳияти касбии омӯзгорони ояндаи забони хориҷӣ мусоидат мекунад.

Дар анҷоми диссертатсия зимни ҳулосабарорӣ муҳаққиқ ҷамъбасти натиҷагирӣҳои таҳқиқро ба таври мушаххас ва нуктасанҷона дар бандҳои ҷудогона бо пешниҳоди илмиву назарии ҷолиб ва арзишманд дар 10 банд пешкаш менамояд. Инчунин, дар ҷарҷоми ҳулосаҳои илмии худ муҳаққиқ оид ба истифодаи амалии натиҷаи таҳқиқоти анҷомпазируфта дар 7 қисмат тавсияҳои арзишманди ҳудро ироа менамояд.

Ҳамзамон, қори диссертатсионии унвонҷӯ Назарзода Нигина Раим арзиши баланди илмӣ дорад вале дар баробари дастовардҳо баъзе ҳатогиҳои имлоиву техникӣ ба назар мерасанд:

1. Бо дарназардошти густириши имкониятҳои зеҳни сунӣ дар соҳаи таҳсилот, ҳуб мешуд, ки дар доираи таҳқиқоти мазкур масъалаи таҳияи маводи видеоӣ бо ҷалби воситаҳои зеҳни сунӣ дар зербоби алоҳида баррасӣ гардад.
2. Дар диссертатсия дар сах. 51, 149 аломатҳои китобатии оҳанг (,) ба ҷашм мерасад.
3. Дар автореферат дар саҳифаи 52 калимаи *учителями* ислоҳ карда шавад ва дар саҳифаи 56 ҳатоии техникӣ дида мешавад.

Автореферати диссертатсия (бо гунаҳои тоҷикӣ ва русии он) ба талаботи Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, № 267 тасдиқ шудааст, ҷавобгӯ мебошад.

Бо вучуди баҳои мусбате, ки дар тақриз баён гардид, дар рисолаи мазкур баъзе камбудихо, ҳолатҳои баҳсталаб, аз ҳатоии имлоиву техникӣ ориз набуда дар маҷмуъ, аҳаммияти назарию амалии диссертатсияи мазкурро коста намекунанд ва ба муҳтавои қор таъсири манфии зиёд намерасонанд.

Дар маҷмуъ, диссертатсияи Назарзода Нигина Раим дар мавзӯи «Шароитҳои педагогии омода кардани омӯзгорони ояндаи забони хориҷӣ барои истифодабарии маводҳои видеоӣ дар фаъолияти касбӣ», ки аз рӯи ихтисоси 5.3 – Педагогика (5.3.10.9 – Назария ва технологияи таълими

забонҳои хориҷӣ (забони англисӣ)) пешниҳод гардидааст, дар сатҳи баланди илмӣ ба анҷом расида, ба талаботи бандҳои 31, 33, 34 ва 35 Тартиб додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №267 тасдиқ шудааст, мувофиқ буда, муаллифи он сазовори дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси номбаршуда мебошад.

Муқарриз:

номзади илмҳои педагогӣ,
дотсенти кафедраи забонҳои хориҷии
Донишқадаи иқтисод ва савдои
Донишгоҳи давлатии тиҷорати
Тоҷикистон дар ш. Хучанд

**Калонова Матлуба
Якубовна**

Маълумот барои тамос:

Шаҳри Хучанд, кӯчаи Р.Эгамбердиев, 14. тел: 92-770-0774;
почтаи электронӣ: matlubakhon1982@gmail.com

Имзои дотсенти кафедраи забонҳои
хориҷии Донишқадаи иқтисод ва савдои
Донишгоҳи давлатии тиҷорати
Тоҷикистон дар шаҳри Хучанд М. Я. Калоноваро
тасдиқ менамоям.

Мудирӣ шуъбаи кадрҳо ва корҳои махсуси
Донишқадаи иқтисод ва савдои Донишгоҳи
давлатии тиҷорати Тоҷикистон
дар шаҳри Хучанд

**Маҳмудов Шаҳзод
Усмонҷонович**

“ 6 ” 02 2026с.

Суроға:

735700, Ҷумҳурии Тоҷикистон, вилояти Суғд, ш. Хучанд,
хиёбони И. Сомонӣ-169, www.iet.tj

E-mail: info@iet.tj, тел: 83422 6-03-21